

سیناریوکانی پشت ههوله کانی گورینی سروودی ئەی رەقیب
عەتا قەرەداخى "دۆراوی يەكەم لەم مەسەلەيەدا شىركۇ بىكەسە، دەبىت ئەو بزانىت
پارتى بەئاسانى ئەو قبولناكات"

شیر کو پیکه س "من پیویستم به وہ نیا سروودی نیشتپمانی ہی من پیٹ"

رایورتی نہ حمید میر و دیرین حامید

فوٽو : هیمن - ههردی

شِرکو بیکهس

عهتا قههداخى

نه ته و ی دیده، له بواری ئەدەب و شیعردا کاری زۆرى
کەر دووه، بەئۇندازىھىدە شاعيرە، رۆشنىز نىيە و
ناگا دارى بىنەما كانى نەتەوە و سیاسەت نىيە، بىلائى
منەوە شاعيرى گەورەي گەلە كەمان نىيە، ئەوە
قىسىدە ۋە ئەنامەد سیاسىسە كانە".

به لام شير کو به شانازيه کي زوره و باسي نهزموني
شيعري خوي ده کات و ناماژه بهوه ده کات که
هدر گيز پيوسيتی بهوه نيه که لسدر هاندانى
خدلکى تر کاريکات "من شاعير يكم، به لام چهندين
شاعيرى بتوان او بهره دات لدم ولا تدادن، چهندين
مؤسيقارى بدو انانى تر همان، ئاشى زور لە ئيمە
باشترين، ديساندوه من بدشهحالى خوم ئوه
هدر گيز خدمى گدورهم نيه، ئهو شيعرى سرووده
هى من بى يان نا؟! چونكە من ئدو تەمدەن و
نهزموند تېپەراندوروه تا هەلمىدەن ئهو شتانە
شكەم و پيوسيتشم پى نيه"، ئەمە روانىنى مامۆستا
شىر کو بىنكەسە لسدر نهزمونى خوي.
بۇچونى پىچەوانى ئەمە بۈچۈونى عەدا
قدەردا خىيە دەلىت "كاك شير کز پياونىكە زىاتر بە

بهاره‌ی ئەم سرۇووه‌دەوە کراون زىياد لە پېۋىسەت و
زىياد لە خۇى گەورە‌كرا، ئەمە لە كاتىكىدا ئىمە لەم
ئۇناغىدا كېشە گەدلى گەورە‌تىرى چارمۇرسىزماڭ
لە رووى سىاپاسىي و كۆمەلاتىپەوە لە بىرەدە مادىا،
لە كو؛ مەسىلە كانى فيدرالىي و كەركوك و گرفتى
كەزجى لواون و مەسىلەي ماف و يەكسانى و ئازادى
لەن و گەندەللىي و دارزان كە تەھواوى جەستەتى
حىكىمەت ھەنەم كە دەستان گەتكەتىدە و

شیر کز بیکداس به ئازموونیکى گدوره ئىشىرىيەرە
جووه ژىرى بارى گۈرپى ئادو سروودە، عەتا
نەردەخى بەمچۇرە لە ئازموونى شىعىرى شىئر كز
دەدوبىت «كاك شىئر كز شاعىرىنىكى دىيارى ئەم

گُوریٰنی سروودی ئهی رهقیب ووه کو زورپیک
لهشته کانی تری ئهم ولاته، سینارپیوه کی چیزپیده
بوو. ئدهوهی لەم سینارپیوهدا مایدە وەک خۆی تەنها
شیعرە کە دلدار بسوو، بەلام کارهە کەنەرە کانی
دۆران. دۆرپیک کە کەس نازانیت سەرچاوه کەدی
چییە؟ ئدهوهی تا نیستا رونە تەنها ئەندەھە
مەسەلەی گُوریٰنی ئەی رهقیب رېکەوتپىکى خەیالى
شاعيرانەو هوئەرانەي هەندېلک لە براادران بسوو.
گُورپىنه کە له پلاپىكى نەتەھەبى حکومەتەوھ بوروھ
خەشىدە کە سەرمىزى دوو ھاوارپى ئازىز. ئەم
حالەتەش وايکرد کە سەرۋۆ كى ھەرىم لەبارە
گُورپىنى ئەی رهقیب-ھوھ، لېدوانى توند بىدات و
اپانىنىشە قەدەغەپەكتە.

"گویندی سروودی ئەرەقیب ھەروا شتىكى ئاسان نىيە بىدەست كەمس نىيەو بە بىساريش ناگۆرىت، سروودى ئەرەقیب چۈنە كۆندىسى نەندەۋەوە" ئەمە بۇچۇونى نۇوسىرۇ رۆشىنىڭ عەتا قىدرەداخى - يە. لە بىرامېردا شىئىر كۆپىكىس خاۋەنلى سروودى نۇيىە كە بەجزەر دەدۋىت "ئەو مشتومو قىسانەي

تیدانیسیه، به لام دهشیت ئیمه چەندین سروودی
نىشتمانی جوانان ھابیت، ھەمو و زنگە کاغان
ھەبىن، خۇ ئەگەر لە حالتىكدا حۆكمەت يان
پەرلەمان نيازىكى واى ھەبىت، دەبىت ئەم كارە
وەك لەدەۋەرىش و تبۈوم بخېرىتە جۈزىيەك لە
كېڭىز كېۋە، بىز ئەوهى زۆرترىن ژمارەي شاعىر و
ئاواز دانەر بەشدارىي، تىدابىكەن.

چندنه ده کریت ئیمە شیرکۆ ییکەس لە دەرەوەی حزب سەرپەکھین، بۆچى شیعە کەی شیرکۆ نەیتوانی شوین بە شیعە کەی دلدار لە قبکات، قەرەداخى لە مبارەيەو بە محۆرە دەدۇت "جگە لە دلدارىش زۆر شاعيرى تى شعىرى نىشتمانىيان وتسووه، بەلام ئەو شیعرانە نېبوونەتە شیعىرى نىشتمانى. سەبارەت بە كاڭ شیرکۆ ئەمەو حدقەتىكە ھەر كەس سەرپەکات لە دەرەوە يە كىتىنى نىشتمانىي نايىيەت، كەواتە ئەو شاعيرى يە كىتىسىهە و شاعيرى بىرپەسە كائىتى. ئەو وەڭ ھەممۇ كادىرىكى يە كىتىنى لە كاتى شەردا، لە شەردا بۇوه، لە گەن حزبە كەيدا بۇوه جگە لە شیعىيش ئەو وتارى بۇ شەرى ناو خۆ نۇرسىيە، خراپتىن شیعىرى خۆزى كە بەناوى بۇنامە-يدو ناشىرىتىزىن شیعىتى و دەتونام بلىم خراپتىن شیعە لە ئەدەبى كوردىدا، چونكە بۇنى شەرى لىدىت. كارىكى سەپەرە، پياولىك بۇنامە نۇرسىيەت كە جىئۈدانە بە بشىڭ لە حزبە كەي بىرادەرى، كەواتە شىتىكى قورسە شیعە بۇ ھەممۇ كورد بىنوسىت. ھەر كەسىك راستە خۆ يان ناراستە خۆ بەشدارىي شەرى ناو خۆى كەدىت يان شیعىرى بۇ وتىت، سەپەرە بلىت من مارشى نەتەوەي ھەنوسىم. ئەم حالتە يەقلىچ و ناتدواوو پىر لە شىكتە بەتەنە لەناو مېژۇوە كورددادىيىم، كەسىك دىزى بەشىڭ لە نەتەوە كەي خۆى بۇوه، بەلام ئىستا سرروودى نىشتمانى بۇ ھەممۇ گەلە كەي دەنۋەسەت".

رولی حکومدت و راویز کاری هوندری سدرؤکی
حکومدت دهرباره‌ی گزیرینی سروودی نیشتمانی
روون نیید، تایا له دهسه‌لایتی په‌رله‌مانه سروود
بکوریت یان راویز کاری هوندری دهتوانیت
بیکوریت؟، عهتا قهره‌داخی له وهلامی گوچاری
لғین-دا وتی "هدلکه‌وت راویز کاری کاک نیچیره،
زور کاری هوندری نهنجامداوه، بزیمه نه‌گهر
پیشیاریکات بز سدرؤکی حکومدت بتوئدم کاره
پاره‌یه کې زور سدرفیکات، بیگو مان دویکات. ودک

ئىستاۋ داهاتوپىش. بەلىٰ شىعىرى ئەم سروودە ھەتا
بلىيېت دېپى درەشاوهەر جوانى تىدايە، بىلام دېپى
وايشى تىدايە كە دەپىت لەسەريان بۆھەستىن و
پرسىياريان بىكىدين، بۇ غۇنە؛ ئىمە رۆلەسى مىدىياو
كەيخۇسرەوبىن)، با بلىيەن بەشىك لە مېزۇنۇسان
ئىمە دەبەندەرە سەر مىدىيە كان و ئەدۇھەمان قۇلە،
بىلام كەڭىشەن و كەتكە؟! جى بەندەنلىم بە مەتھۇرى

ئىمەوهەدىءە، جىگە لەھوھى كە پادشاھى كى پارسە كان بۇوه. لەلایەكى ترىشەوھە سرۇووھە كە بە تەنھا سرووودى پياو و رەگەزى نېۋى كوردە، وانە نېۋە يان لە نىيە زىباتى كورد كە ئافرەتانن لەم سرۇووھەدا بىزرو بىيانو".

چۈنۈتى رېنگەوتىن لەسەر نۇرسىنى سرۇوودى نىشتىمانى نوى چۈن بۇوه؟ مامۇستا عەتا لەمبارىيەبەو بۇ لەپىن بەمشىۋەيدە دوا "رەنگە بەپىن ئاگادارى يەكىتىي كاڭ شىرकۆ بېكەس لەگەنلەنەلکەوت زاهىردا رېكەھوتىتىت، لەوانھىيە ئەھە بەرپەش وىستىيىسى سوود لە پالەھى شىعىرى كاڭ شىرکۆ وەربىگەرتىت، چۈنكە بەحسابى براھەرانى پارتى شاعىرى يەكەمى يەكىتىيە، ئەھۇشەھە ولىدابىت ئاوازدانەر و مۇسۇقادانەر يەكەمى پارتى بىت، ئەم دوو يەكەمە پېككەوھە سرۇوودىك بىز نەتەوھى كورد دابىنلىن، ئەگەر يەكىتىي و پارتى رېنگەوتىن لەسەر گۆرۈنى ئەم سرۇووھە، دابەشكەرنە كە وەك دابەشكەرنە ئىدارىيە كەيان وابە، هەر پەنجا بە پەنجا بۇوه".

عایفه و سوزو هدچوونی شاعیری خوی
ئیشده کات، ئەگەر بەشیوه يە کى مەوزۇمۇ بىرى
لېیکردايدتەوە دەپزىانى نەڭ بە ئەو، بىلەكى هېچ
كەسىك ناتوانىت سروودى ئەم رەقىب بىگۈرەت.
بەتايىھەتى ئەم سروودە شىئىك زۆر زۆر لازە،
بە هېچ جۆرىيەك لە ئاستى شىعرە كەدى دىللداردا نىيە.
بە جۆرىيەك لازە ئەگەر دىوانى كاڭ شىئىك زۆر
چاپىكەمەدو، رەنگەندىليك شىعر لابىم، ئەۋا ئەم
سروودە يەكىن دەبىت لەوانە كە لايىدەبەم.
ئەمدەش ئەدە دەرەدە خات كە ئەم شىعرە بە تەكلىف
نووسراوه، چۈنكە ئەدو بە تەكلىف زۆر
كارەدە كات و بە تەكلىف شىعرى بۇ بەرپىسان و
شەھىدان و سەرکەدە كاڭ و ئەدو كەسانە كە
پلهەپايدىيان ھەدیە زۆر نووسىيە. لە بەرامبەرىشدا
حزب و سیاست ئىشى زۆریان كەرددوو بۇ ئەدە
ناوى گەورەبىكەن. جارىك جەنابى مام جەلال
رۇوبەرۇو پىسۇت (ئىمە زۆر كارمانكەرددوو بۇ
شىئىك، ئىمە كەرددوو مانە بە شاعيرى گەورە)
ھەرچەندە خۆم بىچۇو نەم وانىيە، پىمۇايە شىئىك زۆر
شاعيرىكى راستەقىنەيە، چۈنكە لەناو يەكىتىسا
دەيان شاعيرى تر ھەبۈوه، ھىچيان نەبۈون بە ناو،
ئاشكراشە كە ئەم كارە تەكلىفي ئەدو ھزىيە كە
ئەتايىدا ئەندامە. ھەرچەندە خۆي دان نانىت
بەمەدا، كاتى خۆي مام جەلال فەرمۇسى (ئەدو
ئەندامى فەخرى سەر كەردىليتى ئىمەيە)، ئەو ھزىيەش
پارەي زۆرى داوهتى و دەزگائى بۇ دانماوه".

شیر کو بیکه س باس له پیرو هیزی سروده ای ئەی
رهقیب ده کات و بهمشیوه يه لەم سروده دەروایت
”زیکەی نیوسدەهی خەلکی کوردستان ئەی
رهقیب-یان لەسەر زاره دەپیشەو، واتە بورو به
سرودنیکی میللی بۆ ھەمووان، وەلی ئەمەيش ئەوە
ناگەیدنیت کە خویندنەوهى تازەمان بۆ میژۇوی
خۆمان و ئەدو سرودەيش نەبیت، چونكە ئەدو
سروده لەدایکبووی قۇناغىتىکى تايىت بورو کە لە
ئىمەدا گۈزانى گەورە بەسەر ھەممۇ پىڭھاتە
میللی و كۆمەلەيدىتىيە كاندا ھاتۇرە. دلدارى شاعير
يەكىكە لەو شاعير و روونا كېرانەي کە لە
سەردەمە خۆيدا دەورى بەرچاواي ھەبورو لە
زىانەوهى ھەستى كوردا يەتى و میللی ئىمەدا،
يەكىك بورو لە رىيەرە شۇرۇشكىرە كان و سرودى
ئەدى رەقیب-یش مەشەخلی ئەو رىگایە بورو.
يەكىك لە خاسىيەتە گەورە كانى سرودى نىشتىمانى
ئەوهى سرودى ھەممۇ سەردەمە كان بىت، بۆ

بدپرس دمیانه ویت ئیمه سدر قالبکهند به هنندیک
کاروهه، وک؛ ئوهه ئیمه هیچ کیشیده کی ترمان
نهیت. ئەمەدیان تا رادیدیک هیمنه، لیدوانی دووهه
کار گەدیشته ئوهه کە ئیز سرووده کە
راده گەیدنریت. هەر لىرەھشەو بۆمان دەرەدەکەویت
کە شویتى فەلە کە دین گەورەتە لە ھەلکەدەت
زاھىر، ئوهنەدە بدەسە کە فەلە کە دین سەرۋەتى
ھەریم تېگەدیهیت کە ئەو گۈپە کارىيەكى
نابىجىيە دلىنام كاڭ مەسعود لە خۇۋە ئەم بېرىارە
نادات. بەلامەدە سەبىرە لە ولايىكدا سروودى
نىشىتمانى كە پەيوەندى بە لوتكەدى دەسەلاتى
ولاتەدە ھەبىت و بەھوت بىگۈرۈت بېرىارە
بېرىارى سەرۋەت نەبىت، لیدوانە كانى سەرۋەتى
ھەریم بۇ يە جىڭەرەدە كارە كانى پەرلەمان، بۆ
ئەمە دەبىت بىگەرىيەدە بۆ دەسەلاتە كانى سەرۋەتى
ھەریم كە لە بىنەرتەدا دەبىت لەلایەن وزارەتەدە
بېرىارىدرىت و بىنېرىت بۆ سەرۋەتى كە ھەریم و ئەھۋىش
بىنېرىت بۆ پەرلەمان، بەلام لىرە پەرلەمان دەنگى
لىسو نەھاتۇوه، رەنگە سەرۋەتى كە پەرلەمان كە
پياوېكى باشدو سەر بە يە كىتىيە، حەزىزىرىدىت
شىعىي شاعيرىتى سەر بە حزبە كە بىيىتە سروودى
نىشىتمانى... دەبىت ئەمە بىزازىن كە پەرلەمان
ناكاراو لوازەو تەنها ئوهە بەشى زۆرى داھاتى
كوردستان بۆ موچە كايان دەبەن، لە ئەنجامدا
بەرامبەر شىتىكى ئاواھا بىن ھەلۇوتىت دەبن".

نه بوروه که جیگای ئەی رەقیب بگرتىدۇ "ئەمە لە
کاتىپكىدا نە هېچ بېپارىتىك لەئارادا يە نە منىش و نە
كاكە هللىكەوت زاهىرى-يىش توومانە ئىدم سرۇوودە
جيىگەي ئەی رەقیب دەگۈرىتىدۇ و سەرۋىكى ھەرىپىمى
كوردىستانىش بەناشىكرا ئەوهى و تە كە مەسەلەلى
ھېچ گۈزەنەت لەئارادا نىيە. ھەندىتىك لە ئىسلامىيە
سياسىيە كائى كوردىش لە بەرۋەندى سىاسىسى و
خىزى خۇيانىدۇ دەيانەدۇيت ئىدم گۈرمە زىمار
بىشلەقىن و راي من و كاكە هللىكەوتىش ھەر تەواو
پېچەوانەلىي لىكدانەوهى ئەوانە، ھەم دلدارو ھەم
سرۇوودە كىيىشى لە يادەوەرلىي نەتدووهى ئىيمەدا ھەر
بە پەشىنگەدارلىي دەمېتىدۇ. روانىنى رەخنەلىي بىووەو
سەرچاوا لە بىرى نەتەۋەپىي و نىشتىمانى كوردىدۇ
دەگۈرىت و كە دىيارە ئىدم سەرچاۋىدە و لىكدانەوهى
ئەوانە ھەر تەواو لە يە كەزى جودان".

قدره داخلي لمسدر ناکۆكى نیوان هدرسى دەسەلاتى
سەرۋ كايىدەتى هدرىم سەرۋ كايىدەتى وزىران و
سەرۋ كايىدەتى پەرلەمان دەربارە گۈرپىنى
سروودە كە دەلىت "سروودى نىشىتمانى پۇيىستى بە¹
پېرىارى پەرلەمانە. ھەللىكەوت زاهىر پېش ئەوهى
ئۇ كارە بىكەت، دەببو لە رىڭاى سەرۋ كايىدەتى
ئەنجومەنلى و وزىرانەوە ئەدو باداتە پەرلەمان، ئەم كاتە
پەرلەمان بېرىارىدەدا لەسدر ئەوهى بگۈرپىت يان نا.
پېرىارى خۆى بۇ سەرۋ كايىدەتى هدرىم بىناردايە و
رەزامندى لەسدر بىدايە. كارە كە لە بىنەرەتتا بە
كارىتكى دەرەوهى ياسا رۇيشىتروه. مىزاجى
تاكە كەس دەورى يېنىۋە، ھەر كەس بۇ خۆى
كارەدە كات. لە ھەمو دىنادى دەلىت لە ئەنجومەنلى
و وزىران گەفتۈرگۈ لەسدر كارە كان بىكىتىت، بەلام
چۈنكە حۆكمەتى ئىمە موئەسسىلى يىيە، ھەر بۇيە
ھەللىكەوت دەلىت من لە سەرۋو و وزىرى
رۇشنىيەوەم. ئەوه دەسەلىتىت كە شىۋاوېيەكى
تەھاو و ھەيدە. بىداخەوە تا ئىستا ئە و كارانە كە
لە كوردىستاندا دە كىرىن نەھىيى و تەجەسسىن. توڭ
بىت لەپىش پەرلەمان و ئەنجومەنلى و وزىرانەوە
بىيگۈرپىت لەواندە كەنەنە كەنەنە قىسىدەك
كاك يېچىرى رازىكىرىت و ئەويش و تېتى كارىتكى
باشە، بەلام دوايى كە نارەزايى دەيىن

دەربارە لىيۇانە توننە كەدى سەرۆكى ھەرىم
سەبارەت بە گۈزىن و قىسە كەردن لە سەر گۈزىنى
ئەرىپ، عەتا قەرەدا خى راي وايدە "سەرۆكى
ھەرىم لە شەپىكىدا دەلىت: ھەندىنىك ھونە، مەندىو

باش لاهو ده کدن که کاری هونه ری زور کراوه بتو
تومار کردنی، ئه وانهی هه ولی گورپینیان داوه لهو
بروايده نه بون که ئەنجامه کىدى بدو شىۋىيە
بىكويىتەوە. خەلک هىدە لە خواروهە فشار
درستىدە كات. من پىمدايە ئەوهى كە رەنگە
بىشاڭابۇوبىست سەرۆكى هەرىپىمە، بەتاپىدەت كە
دەپىنلىدوانە كانى سەرۆكى هەرىپىم لەپارەيدوھ
ھەندىلەك تۈندۈتىزبۈرۈ، وزىرى رۆشنىرى
ھەلۋىستى زۆر جوان بۇو، وتى: ئەگەر بىگۈرپىت
راوېزكارى ھوندرى سەرۆكى حەكومەت و روپىيان
لەسەر گورپى سەرروودى نىشىتمانى و پله وپايادىان
لە دەسىلەتىدا، مامۇستا عەتا وتى "لە هيچ بەشىكى
دەپىدا راوېزكار پېش وزىر ناكەھوپىت، ئەگەر
ھەلکەوت تەسەورى ئەوه بکات بکەھوپىت پېش كاڭ
فەلە كەدىن-ووه، ئەمە بېسەرەو بەرەپىيە، ئەوهى
تۆزىلەك بزاپىت ئەو خزبە چۈنە، دەزانىت كە
فەلە كەدىن پىاۋىتكى خۇتىدەوارە. شۇئە كەدى
لەپېش مەكتەبى سىاسىيەۋەيە، لە چاۋىپىكەوتىيەكدا
لە (رامان) دا سەبارەت بە خۆنەپالاوتى جارىتكى
ترى بۇ سەرەك دايدەتى پارتى، دەلىت: من لە
لایەنگىرىيەوە دەستمېنگىر دووھە دەتا گەيشتەمە
كارگىرى مەكتەبى سىاسىيە كە ئەمەش دواپىلەيە،
چونكە من نام بە سەرۆكى پارتى. فەلە كەدىن
راوېزكارى سەرۆكى پارتىيە بۇ كاروپارى سىاسىي و
رۆشنىرى كە شتىتكى چارەنوس سازاندەيە، من
بەشەحالى خۆم نازام توانى اھەلکەوت زاھىر
چۈنە، رېزم ھەيدى بۆى، هيچ عەقلىڭ تەسەورى
ئەوه ناكات كە هيچ راوېزكارىتكى لەپېش
فەلە كەدىن-ووه بېت، ئەو رۆشنىرى پارتىيە.
بۇچۇننى كاڭكى لە عاتىفەوە نەھاتۇوھە، دەزانىت
ئەو سەرروودە لە كويىدا جىڭگەي گىتسووھەج
جىڭگەيە كى كى ھەيدى".

سدرؤ کی هدایت ناگای لہ گورپنی ئم سروودہ
ندبووہ، قدرهداخی بچوونی وایه کہ "رهنگہ
یہ که مجار ناگای لیندبوویت ئم سروودہ دلدار لہ
زیهنه تی سہر کردایہتی پارتیدا شوئیکی تایہتیان
هدید، پارتیہ کان بہ ئهی رهیب نالین سروودی
نیشتیمانی، پیدھلین مارشی ندتدهی، کدواتھ ئدم
سرورووہ لعلای پارتی جیگیره، بدلام بہ کیتی
پیچوو شہ بگورپت، حذہد کات شاعیره کھی خوی
شیعریک بنوویت و بیت به سروودی نیشتیمانی".
شیعر کو پیکھم، پیسو ایه کہ ئه کارهی ئه و بے ئه و